

Nr 97.

Ankom till riksdagens kansli den 4 april 1930 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående tillbyggnads- och ändringsarbeten för skeppsgossekårens i Marstrand förläggning i Karlstens fästning jämte en i ämnet väckt motion.

(I:a avd.)

Uti den till riksdagen avlåtna, den 3 januari 1930 dagtecknade propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln, innefattande anslagen till försvarsdepartementet, föreslagit riksdagen (punkt 106 av det vid propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för nämnda dag) att, i avvaktan på den proposition i ämnet, som kunde komma att till riksdagen avlåtas, tillsvidare för vissa tillbyggnads- och ändringsarbeten för skeppsgossekårens i Marstrand förläggning i Karlstens fästning för budgetåret 1930/1931 beräkna ett extra reservationsanslag av 113,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t uti en till riksdagen avlåtten den 14 februari 1930 dagtecknad proposition (nr 90) under åberopande av det vid propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att för vissa tillbyggnads- och ändringsarbeten m. m. för skeppsgossekårens i Marstrand förläggning i Karlstens fästning för budgetåret 1930/1931 under fjärde huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 113,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till sid. 344 av åberopade statsrådsprotokollet den 3 januari 1930 samt till oförmälda statsrådsprotokoll den 14 februari 1930.

I en inom andra kammaren av herr *B. Holmgren* väckt motion (nr 403) har hemställts, att riksdagen ville avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 90 och i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förnyad utredning av frågan.

Motion.

Till stöd för sin framställning har motionären anfört följande.

»Genom proposition nr 90 till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t hemställt, att riksdagen för vissa tillbyggnads- och ändringsarbeten m. m. för skeppsgossekårens i Marstrand förläggning i Karlstens fästning för budgetåret 1930—1931 under fjärde huvudtiteln ville anvisa ett extra reservationsanslag av 113,000 kronor.

I sitt uttalande har departementschefen ansett sig böra omnämna, att stationsbefälhavaren vid flottans station i Karlskrona med skrivelse till marinförvaltningen den 31 oktober 1929 överlämnat förslag till riktlinjer för en om-

läggning av skeppsgosseutbildningen, som utan några mera betydande engångskostnader skulle kunna möjliggöra de båda skeppsgossekårernas sammanslagning till en kår med förläggning i Karlskrona. Departementschefen anför vidare, att marinförvaltningen och chefen för marinstaben i till Kungl. Maj:ts avgivet yttrande av den 6 december 1929 förklarar sig med hänsyn till 1928 års riksdags beslut i förlägningsfrågan sakna anledning att ingå på prövning av stationsbefälhavarens förslag. Därefter övergår departementschefen till en redogörelse för det av marinförvaltningen och chefen för marinstaben framlagda förslaget och låter sin framställning av ärendet utmynna i ovannämnda anslags-äskande.

1928 års riksdag beslöt i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition nr 148, att den till Marstrand förlagda skeppsgossekåren skall kvarbliva på sin nuvarande förlägningsort och, sedan erforderliga omändringsarbeten blivit verkställda, förläggas i land i Karlstens fästning. I sitt uttalande till statsrådsprotokollet vid föredragning av detta ärende anförde dåvarande departementschefen bland annat följande:

'Såväl de sakkunniga som vederbörande myndigheter synas vara ense om att ett bibehållande av den nuvarande uppdelningen på två särskilda kårer innebär den fördelaktigaste anordningen beträffande skeppsgosseinstitutionens organisation. Stationsbefälhavaren vid flottans station i Karlskrona förordar emellertid, att Marstrandskåren, därest den ej förlägges till Nya Varvet, sammanslås med skeppsgossekåren i Karlskrona, vars etablissemang skulle utvidgas för att kunna mottaga det härav betingade ökade antalet gossar. De skäl, som av de sakkunniga med instämmande av marinförvaltningen och chefen för marinstaben anförts till förmån för en delad förläggning av skeppsgossarna, hava synts mig övertygande, och jag kan därför icke biträda förslaget om en sammanslagning av kårerna, så mycket mindre som förverkligandet av detta förslag, enligt vad utredningen i ärendet giver vid handen, skulle kräva betydande engångskostnader.

Såsom framgår av vad ovan anförts, har den verkställda utredningen kommit att i huvudsak inriktas på en jämförelse mellan Marstrand och Nya Varvet. De sakkunniga hava nämligen, enligt min mening på goda grunder, funnit sig böra utmönstra övriga av dem undersökta förlägningsalternativ.'

Mot vad dåvarande departementschefen sålunda anført kunna svårligen några invändningar göras. Ej heller gjordes några sådana, utan riksdagen accepterade Kungl. Maj:ts proposition.

Den goda grund, på vilken de sakkunniga ställde sig, då de utmönstrade förslagen till förläggning av bägge skeppsgossekårerna till Karlskrona, framgår av nedanstående i nyssnämnda proposition återgivna uttalande av de sakkunniga.

I fråga om skeppsgosseetablissemanget i Karlskrona hade redan 1912 års sakkunniga för båda kårernas förläggning till nämnda etablissemang låtit uppgöra alternativa kostnadsförslag, slutande å respektive 255,000 kronor och 425,000 kronor enligt priser, som gällt före kriget. Kostnaderna i dessa förslag hade de sakkunniga låtit omräkna efter nu gällande dagspriser, varvid desamma visat sig uppgå till respektive 554,000 kronor och 924,000 kronor. Med hänsyn till de betydande kostnader en ombyggnad av berörda etablissemang sålunda skulle betinga samt då de sakkunniga funnit en delad förläggning vara att förorda från rekryteringssynpunkt, hade de sakkunniga icke ansett sig kunna tillstyrka en förläggning av Marstrandskåren till den nuvarande skeppsgossekasernen i Karlskrona. Alternativet att förlägga skeppsgossar till Karlskrona grenadjärregementets nuvarande kasern syntes icke heller framkomligt, enär kasernen vore avsedd att disponeras, åtminstone delvis, av Kronobergs regementets till Karlskrona förlagda detachement och alltså vid skepps-

gossarnas förläggande dit en förläggning tillsammans med äldre manskap skulle bliva följden.'

Av detta de sakkunnigas uttalande framgår, att kostnadsfrågan varit den dominerande, när de fattat sin ståndpunkt till frågan, ehuru även rekryteringssynpunkten varit av betydelse.

När riksdagen år 1928 beslöt, att den till Marstrand förlagda skeppsgossekåren skulle där kvarbliva, var detta beslut uppenbarligen grundat bland annat därpå, att en förläggning till Marstrand skulle medföra en engångskostnad av 350,000 kronor, under det att en förläggning till Karlskrona betingade en kostnad av 554,000 respektive 924,000 kronor. Då emellertid stationsbefälhavaren i Karlskrona, enligt vad departementschefen framhåller, skisserat ett förslag till omläggning av skeppsgosseutbildningen, som utan några mera betydande engångskostnader skulle möjliggöra en förläggning till Karlskrona, vill det synas, som om riksdagen icke nu borde bevilja medel till erforderliga ändringsarbeten i Marstrand, utan i stället anmoda Kungl. Maj:t att ingå i realprövning av stationsbefälhavarens i Karlskrona förslag och därefter återkomma med ärendet till riksdagen. Ytterligare ett års uppskov med frågans lösning är visserligen en betydande olägenhet, men likvisst försvarlig med hänsyn till önskvärdheten av att de medel, som anvisas till försvarsändamål, bliva på ändamålsenligaste sätt utnyttjade.»

Alltsedan år 1907 har en skeppsgossekår varit förlagd till Marstrand, där inkvartering beretts skeppsgossarna å kasernfartyget Norrköping. På grund av att detta fartyg visat sig vara mindre lämpligt för ifrågavarande ändamål, hava förslag om ändring i förläggningsförhållandena tid efter annan framkommit. Sålunda framlades i ett av vissa sakkunniga den 10 december 1917 avgivet betänkande förslag om kårens kasernering i land enligt olika alternativ. Innan statsmakterna fattat beslut i anledning av de sakkunnigas förslag, upptogs frågan om skeppsgosseinstitutionen till behandling av försvarsrevisionen, som i sitt den 15 mars 1923 avgivna betänkande rörande revision av Sveriges försvarsväsende föreslog, att Marstrandskåren skulle indragas och samtliga skeppsgossar förläggas till Karlskrona.

Detta förslag upptogs dock icke i 1924 års försvarsproposition, enligt vilken Marstrandskåren tillsvidare skulle bibehållas på sin dittillsvarande förläggningsplats. Däremot anslöt sig försvarsutskottet vid nämnda års riksdag för sin del till försvarsrevisionens förslag om ifrågavarande kårs indragning. Varken nämnda proposition eller utskottets förslag vann emellertid riksdagens bifall.

Förslaget om Marstrandskårens indragning återupptogs i 1925 års försvarsproposition. I samband härmed föreslogs en utökning av numerären vid skeppsgossekåren i Karlskrona, vilken skulle förbliva förlagd i sin dittillsvarande kasern. Eventuellt bristande utrymme därstädes avsågs att beredas antingen genom en tillbyggnad eller ock genom anlåtande av ett logementsfartyg.

Försvarsutskottet vid 1925 års riksdag framhöll i sitt utlåtande nr 1, att utskottet i fråga om skeppsgossarnas förläggning endast ansett sig kunna välja mellan tvenne alternativ, nämligen i ena fallet en påbyggnad av skeppsgossekasernen i Karlskrona och i andra fallet bibehållande tillsvidare av en förläggning i Marstrand med utbyte av logementsfartyget Norrköping mot annat logementsfartyg, eventuellt »Thule» eller »Göta». Ehuru det senare alternativet

Inledning.

skulle komma att föranleda större kostnader, fann utskottet med hänsyn till de fördelar, som en delad förläggning av skeppsgossarna skulle medföra, sig böra förorda detsamma. Emellertid ansåg utskottet det önskvärt, att en utredning verkställdes, huruvida icke en förläggning till Nya Varvet eller eventuellt annan plats kunde med utnyttjande av ledigblivna etablissemang visa sig ur såväl ekonomisk som andra synpunkter fördelaktigare än förläggningen i Marstrand.

Vad utskottet sålunda anfört lämnades av riksdagen utan erinran.

1926 års
riksdag.

I anslutning till en av marinförvaltningen och chefen för marinstaben gjord framställning föreslog Kungl. Maj:t sedermera i 1926 års statsverksproposition, att den i Marstrand förlagda skeppsgossekåren skulle förflyttas till Nya Varvet i Göteborg, och att medel skulle ställas till förfogande för verkställande av vissa för skeppsgosseförläggning å Nya Varvet erforderliga tillbyggnads-, ändrings- och reparationsarbeten.

Detta Kungl. Maj:ts förslag vann emellertid icke bifall av riksdagen, som gentemot detsamma framhöll, bland annat, att kårens förflyttning till Nya Varvet skulle medföra en blandad förläggning av skeppsgossar och vuxet manskap, vilket icke vore lämpligt. Även den omständigheten, att Nya Varvet vore beläget i omedelbar närhet till en storstad, vore enligt riksdagens mening ett skäl, som talade mot det framlagda förslaget. Riksdagen ansåg därför, att skeppsgossekåren åtminstone tillsvidare borde kvarbliva i Marstrand och en allsidig utredning verkställas rörande dess blivande förläggning.

Sedan chefen för försvarsdepartementet, jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t, tillkallat särskilda sakkunniga för att verkställa den av riksdagen begärda utredningen, avgåvo dessa sakkunniga den 19 oktober 1927 betänkande och förslag i ämnet. Utredningen i fråga var huvudsakligen inriktad på en jämförelse mellan Marstrands och Nya Varvets lämplighet såsom förläggningsplats för skeppsgossar. Flertalet av de sakkunniga, som funnit de av riksdagen anförda betänkligheterna mot förslaget om en förläggning till Nya Varvet vara i huvudsak befogade, hade kommit till den uppfattningen, att Marstrand vore att föredraga, och föreslogo för den skull, att den till nämnda plats förlagda skeppsgossekåren skulle förbliva därstädes och inkaserneras i land i Karlstens fästning i enlighet med ett av de sakkunniga uppgjort förslag, vars genomförande beräknades betinga en engångskostnad av 230,000 kronor. De sakkunniga förutsatte härvid, att det borde ankomma på marinförvaltningen att, innan förslaget komme till utförande, med Marstrands stad träffa bindande uppgörelse rörande de förbindelser, staden vid kårens kvarblivande förklarar sig vilja ikläda sig — nämligen att dels genom ombyggnad utvidga och förbättra stadens gymnastiklokal, dels anlägga idrottsplats, dels ock anskaffa färskvatten till fästningen, för den händelse tillgången å sådant därstädes ej skulle vara tillräcklig — eller som i övrigt av marinförvaltningen prövades erforderliga och möjliga att uppnå.

I över betänkandet avgivet gemensamt utlåtande den 24 november 1927 förklarade sig marinförvaltningen och chefen för marinstaben anse, att en förläggning av skeppsgossekåren å västkusten kunde äga rum antingen i Marstrand

eller till Nya Varvet under förutsättning, att vissa förläggningsanordningar m. m., som av myndigheterna angivits såsom erforderliga å respektive platser, komme till utförande. Engångskostnaderna för dessa anordningar i Marstrand beräknades av myndigheterna uppgå till 480,000 kronor eller 250,000 kronor utöver det av de sakkunniga för ändamålet beräknade beloppet. För Nya Varvet beräknades motsvarande kostnader till 126,000 kronor. Även i fråga om de årliga kostnaderna skulle en förläggning till sistnämnda plats enligt myndigheternas åsikt ställa sig gynnsammare än en förläggning till Marstrand. Då härtill komme, att en förläggning till Nya Varvet även med avseende å inkasernering och ur hygienisk synpunkt erbjöde åtskilliga fördelar i förhållande till Marstrandförslaget, hade myndigheterna ansett sig böra förorda en förläggning till Nya Varvet.

I den proposition angående skeppsgossekårens i Marstrand förläggning (nr 148), som avläts till 1928 års riksdag, framhöll föredragande departementschefen, att Nya Varvet enligt hans förmenande ur vissa av honom angivna synpunkter vore vida underlägset Marstrand i fråga om lämpligheten såsom förläggningsort för skeppsgossekåren. Den i ärendet förebragta utredningen hade ådagalagt, att en fullt nöjaktig förläggning för skeppsgossekåren kunde anordnas i Karlstens fästning. De av marinförvaltningen och chefen för marin-staben angivna engångskostnaderna, 480,000 kronor, för en dylik förläggningsordnande syntes departementschefen kunna avsevärt nedbringas. Sålunda kunde en av myndigheterna upptagen utgiftspost å 86,000 kronor för uppförande av ett nytt exercis- och gymnastikhus helt bortfalla, då Marstrands stad erbjudit sig att låta verkställa en utvidgning av det redan befintliga, staden tillhöriga gymnastikhuset, vilket därefter torde bliva fullt tillfredsställande för kårens behov. Även åtskilliga andra av myndigheterna beräknade utgiftsposter syntes kunna uteslutas eller i varje fall icke oväsentligt minskas, varigenom engångskostnaderna borde kunna hållas inom en kostnadsram av 350,000 kronor.

1928 års
riksdag.

Ehuru särskilt engångskostnaderna ställde sig ej oväsentligt dyrare vid en förläggning av skeppsgossekåren till Marstrand, talade dock enligt departementschefens mening så övervägande skäl för kårens definitiva förläggning till nämnda plats, att han funne sig böra förorda detta alternativ, dock under förutsättning, att staden vidhölle sina gjorda erbjudanden. Det borde ankomma på marinförvaltningen att härom träffa bindande avtal med stadsfullmäktige i Marstrand, vilket avtal borde föreligga, innan Kungl. Maj:t meddelade beslut i förläggningsfrågan.

Det syntes departementschefen nödvändigt, att vissa arbeten för kasernförläggningsordnande i land påbörjades redan under budgetåret 1928/1929. För bestridande av kostnaderna härför borde i första hand anlitas det belopp av 77,000 kronor, som återstode av de utav 1925 års riksdag för omändring av f. d. pansarskeppen Göta och Thule till logementsfartyg till förfogande ställda medel. För den skull borde riksdagens medgivande att för ifrågavarande ändamål disponera sagda belopp inhämtas. Framställning om ytterligare

medelsanvisning för förläggningens ordnande kunde däremot anstå till nästföljande år.

I enlighet med vad departementschefen sålunda anför, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att dels besluta, att den till Marstrand förlagda skeppsgossekåren skulle kvarbliva på sin nuvarande förläggningssort och, sedan erforderliga omändringsarbeten blivit verkställda, förläggas i land i Karlstens fästning, dels ock medgiva, att av de utav 1925 års riksdag för omändring av f. d. pansarskeppen Göta och Thule till logementsfartyg till förfogande ställda medel finge tagas i anspråk ett belopp av 77,000 kronor för verkställande av vissa för skeppsgosseförläggningen i Karlstens fästning erforderliga tillbyggnads- och ändringsarbeten.

Detta förslag blev av riksdagen bifallet.

Genom brev den 14 juni 1928 anbefalldes Kungl. Maj:t marinförvaltningen och chefen för marinstaben att, med beaktande av vad föredragande departementschefen anför i det vid förenämnda proposition angående skeppsgossekårens i Marstrand förläggning fogade utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag, jämte kostnadsberäkningar och av riksantikvarien granskade arbetsritningar, till skeppsgossekårens i Marstrand förläggning i Karlstens fästning. Härjämte uppdrog Kungl. Maj:t genom samma brev åt marinförvaltningen att med stadsfullmäktige i Marstrand träffa för staden bindande avtal rörande de erbjudanden, som från stadens sida gjorts under förutsättning, att skeppsgossekåren komme att kvarbliva i Marstrand; och skulle detta avtal sedermera underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Med skrivelse till Kungl. Maj:t den 18 juni 1929 hava marinförvaltningen och chefen för marinstaben överlämnat kostnadsförslag och arbetsritningar för skeppsgossekårens i Marstrand förläggning jämte avtal med Marstrands stad.

Departements-
chefen.

Sedan departementschefen redogjort för innehållet av marinförvaltningens och chefens för marinstaben ovan omförmälda skrivelse till Kungl. Maj:t den 18 juni 1929, har departementschefen för egen del anför följande.

»Såsom redan nämnts, har 1928 års riksdag beslutat, att den till Marstrand förlagda skeppsgossekåren skall kvarbliva på sin nuvarande förläggningssort och, sedan erforderliga omändringsarbeten blivit verkställda, förläggas i land i Karlstens fästning. Vad myndigheterna anför rörande de olägenheter, som komme att bliva förbundna med ett förverkligande av detta riksdagens beslut, är visserligen ägnat att väcka betänkligheter mot detsamma. Vid övervägande av alla på ärendets bedömande inverkan omständigheter har jag dock icke funnit tillräckliga skäl föreligga att ifrågasätta någon ändring av det fattade beslutet om kårens förläggning.

Jag anser mig i detta sammanhang böra omnämna, att stationsbefälhavaren vid flottans station i Karlskrona med skrivelse till marinförvaltningen den 31 oktober 1929 överlämnat förslag till riktlinjer för en omläggning av skeppsgosseutbildningen, som utan några mera betydande engångskostnader skulle kunna möjliggöra de båda skeppsgossekårens sammanslagning till en kår med förläggning i Karlskrona. Marinförvaltningen och chefen för marinstaben hava emellertid i till Kungl. Maj:t avgivet yttrande av den 6 december 1929 förklarat sig med hänsyn till 1928 års riksdags beslut i förläggningsfrågan sakna anledning att ingå på prövning av stationsbefälhavarens förslag.

Det av marinförvaltningen och chefen för marininstaben framlagda förslaget rörande skeppsgossekårens i Marstrand förläggning innebär, att för ändamålet skall å den s. k. Södra donjongen i Karlstens fästning uppföras en påbyggnad, i vilken avses att inrymmas erforderligt antal logement med tvätt- och putsrum för 150—170 skeppsgossar, läsrum samt kök och matsal. I nedre våningarna av donjongen inrymmas övningsrum, logement för 30 man, hantverksrum samt dessutom en bostadslägenhet för kasernuppbördsmannen. Hela den blivande kasernbyggnaden skall förses med värmeledning.

Förläggningens behov av vatten beräknas i huvudsak kunna tillgodoses genom rörledningar från fästningens vallgrav och inom fästningsområdet befintliga brunnar. Marstrands stad har åtagit sig att, därest vattentillgången inom fästningen ej skulle förslå, genom anläggande av vattenledning tillhandahålla den vattmängd, som ytterligare erfordras. För vattnets renande har uppförandet av ett reningsverk ansetts behöfligt.

Kostnaderna för det i marinmyndigheternas förevarande skrivelse omfördälda ursprungliga förslaget till byggnads- och omändringsarbeten m. m. hava beräknats sålunda:

Påbyggnad över Södra donjongen	kronor 206,800:—
Omändringar i bottenvåningen och våningen 1 trappa upp	» 5,200:—
Sanitära inredningar för kasernen jämte vatten- och avloppsledningar, cistern m. m.	» 19,000:—
Värmeledning i hela kasernen med varmvattenberedare m. m.	» 38,000:—
Håltagningar och efterlagningar jämte ventilationsrör med ventiler	» 27,000:—
Uppflyttning av kanoner i den s. k. Fyrkanten	» 1,000:—
Vattenanläggning för kasernen utomhus	» 15,000:—
Förbättring av inredningar i kök och förråd	» 3,500:—
Oförutsedda utgifter, ritningar och kontroll	» 34,500:—
	<hr/>
Summa kronor	350,000:—

Det efter verkställande av viss överarbetning nu framlagda byggnads- och ändringsförslaget, vilket granskats och i huvudsak godkänts av byggnadsstyrelsen och riksantikvariern, har beräknats draga en kostnad av 366,000 kronor, varav ett belopp av 16,000 kronor hänför sig till merkostnader, som uppstå till följd av de särskilda krav, som från riksantikvariens sida ur arkitektonisk synpunkt framställts beträffande kasernbyggnaden.

Utöver nyssnämnda kostnadssumma, 366,000 kronor, tillkomma enligt det föreliggande förslaget de till 10,000 kronor beräknade kostnaderna för anläggandet av ett vattenreningsverk ävensom ett belopp av 10,000 kronor, som avsetts för erforderlig nyanskaffning av lösa inventarier m. m.

Förslag till avtal mellan kronan och staden har upprättats rörande de erbjudanden, som från stadens sida gjorts under förutsättning, att skeppsgossekåren komme att kvarbliva i Marstrand. Avtalsförslaget, som bland annat innefattar nyssberörda åtagande från stadens sida att tillhandahålla skeppsgossekåren vatten, har godkänts av stadsfullmäktige.

Det av marinförvaltningen och chefen för marininstaben framlagda förslaget synes innebära en godtagbar lösning av frågan om skeppsgossekårens förläggning i Karlstens fästning. Genom den föreslagna påbyggnaden å och omändringen av Södra donjongen samt genom anlåtande av vissa utrymmen i den s. k. inre kasernen i fästningen erhållas icke blott nöjaktiga logementsutrymmen m. m. för kårens skeppsgossar och till densamma förlagt manskap utan även övningsrum och hantverksrum m. m. i erforderlig omfattning. Den ömtåliga

inramningen av påbyggnaden i det gamla fästningsbyggnadskomplexet synes enligt förslaget komma att ske på ett ur arkitektonisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Emot de verkställda beräkningarna av kostnaderna för nybyggnads- och omändringsarbetena har jag icke något att erinra. Bortsett från den merkostnad av 16,000 kronor, som uppkommer till följd av de särskilda arkitektoniska krav, vilka av riksantikvarien framställts i fråga om påbyggnaden av Södra donjongen, hålla sig dessa kostnader inom den i propositionen nr 148/1928 angivna kostnadsramen av 350,000 kronor.

Liksom myndigheterna anser även jag det vara nödvändigt, att ett reningsverk anordnas för renande av det vatten, som tillföres förläggningen. Emot de härför beräknade kostnaderna, 10,000 kronor, har jag icke något att erinra.

Jag finner mig vidare böra förorda myndigheternas förslag om beräkning av ett belopp å 10,000 kronor för anskaffande av för förläggningen erforderliga lösa inventarier m. m.

I likhet med myndigheterna har jag kommit till den uppfattningen, att med den ifrågasatta förflyttningen av skeppsgossekårens expeditiionslokaler och sjukstuga till inre kasernen i fästningen kan tillsvidare anstå.

Till de av myndigheterna beräknade utgifterna torde böra läggas kostnaderna för de utredningsarbeten, som verkställts i samband med uppgörandet av det föreliggande förslaget. Dessa kostnader uppgå enligt av marinförvaltningen i skrivelse den 19 juni 1929 lämnad uppgift till 3,736 kronor 32 öre.

Det av stadsfullmäktige i Marstrand godkända förslaget till avtal mellan kronan och staden — vilket torde få fogas såsom bilaga (Bil. A) vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende — synes mig böra biträdas av kronan. Beslut om avtalsförslagets godkännande å kronans vägnar torde emellertid böra fattas först sedan riksdagen prövat frågan om sådana åtgärder för förläggningens ordnande, som avses att bekostas av statsverket. Det läser bliva nödvändigt att vidtaga jämkning beträffande stadgandet i § 8 i avtalet angående de tidpunkter, vid vilka vissa arbeten, som staden åtagit sig att utföra, senast skola vara verkställda.

Enligt vad i det föregående anförts, skulle kostnaderna för skeppsgosseförläggningens ordnande, på sätt här föreslagits, uppgå till $366.000 + 10.000 + 10.000 + 3.736:32 = 389.736$ kronor 32 öre eller i runt tal 390.000 kronor. I sin förut omfördälda skrivelse den 18 juni 1929 hava marinförvaltningen och chefen för marininstaben framhållit, att det för ombyggnadsarbetenas utförande erforderliga beloppet behövde i sin helhet tagas i anspråk under budgetåret 1930/1931, för att förläggningen skulle hinna bli ordnad till den 1 oktober 1931, då skeppsgossekåren började nytt utbildningsår. Sedermera har jag emellertid under hand inhämtat, att den nya skeppsgossekasernen skulle kunna färdigställas till nyssnämnda tidpunkt även under förutsättning, att kostnaderna fördelades på två budgetår, varvid för budgetåret 1930/1931 skulle erfordras ett belopp av 190,000 kronor. Såsom förut nämnts, har 1928 års riksdag medgivit, att för verkställande av för skeppsgosseförläggningen i Karlstens fästning erforderliga tillbyggnads- och ändringsarbeten finge användas ett belopp av 77,000 kronor av de utav 1925 års riksdag för omändring av f. d. pansarskeppen Göta och Thule till logementsfartyg till förfogande ställda medel. Behovet av medelsanvisning för ifrågavarande ändamål för nästkommande budgetår skulle alltså utgöra $190.000 - 77.000 = 113.000$ kronor.»

Utskottets
yttrande.

I anledning av det motionsvis framställda yrkandet om ytterligare uppskov med frågan om förläggning till Marstrand av en skeppsgossekår, vill utskottet erinra om att 1928 års riksdag beslutat bibehållandet av en sådan kår därstädes.

Spörsmålet om de anordningar, som erfordras för denna förläggnings slutliga ordnande torde därför nu böra upptagas till avgörande.

Vad då beträffar de av Kungl. Maj:t föreslagna tillbyggnads- och ändringsarbeten m. m., har utskottet måst finna kostnaderna för dem vara synnerligen höga. På grund härav har utskottet ansett sig böra undersöka, huruvida möjlighet förefinnes att i någon mån nedbringa dessa kostnader. Då proportionen mellan antalet skeppsgossar vid kårerna i Karlskrona och i Marstrand, enligt vad utskottet erfarit, under de senaste åren förskjutits på sådant sätt, att antalet skeppsgossar i Karlskrona minskats i högre grad än i Marstrand, bör enligt utskottets mening de befintliga utrymmena vid skeppsgossekåren i Karlskrona kunna utnyttjas för förläggningsändamål i större grad än nu är fallet. Härigenom möjliggöres en sänkning av det antal skeppsgossar, för vilka utrymme erfordras i Marstrand, från av Kungl. Maj:t föreslagna cirka 150 skeppsgossar till 125, varvid samtidigt motsvarande ökning sker vid den till Karlskrona förlagda kåren. Denna förändring lärer, enligt vad en på utskottets föranstaltande verkställd utredning giver vid handen, kunna föranleda en minskning av byggnadskostnaderna i Marstrand med 16,000 kronor.

Kungl. Maj:t har för anordnande av ett reningsverk för förläggningen i Marstrand beräknat ett belopp av 10,000 kronor. Enligt utskottets mening synes en sådan anläggning icke böra utföras på statens bekostnad, då det lärer ankomma på Marstrands stad att tillhandahålla erforderligt till dricksvatten användbart färskvatten för skeppsgossekåren. Sådan skyldighet torde även böra stadgas i det avtal, som kommer att upprättas med staden.

Jämväl har äskats 10,000 kronor för inköp av inventarier. Erforderliga inventarier, i den mån de icke kunna tillhandahållas genom flottans försorg, torde emellertid kunna erhållas från armén. Några medel för ändamålet synas därför icke behöva beräknas.

Slutligen har utskottet velat framhålla angelägenheten av att det tages under övervägande, huruvida icke kvinnlig personal bör anställas vid kårens matinrättning.

Kostnaderna för förläggningsens anordnande torde med iakttagande av ovan angivna förändringar icke behöva beräknas till högre belopp än 350,000 kronor, varav 100,000 kronor synas böra ställas till förfogande för budgetåret 1930/1931.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr B. Holmgrens förenämnda motion (II: 403) må för vissa *tillbyggnads- och ändringsarbeten m. m. för skeppsgossekårens i Marstrand förläggning i Karlstens fästning* för budgetåret 1930/1931 under fjärde huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

Stockholm den 4 april 1930.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius*, *A. C. Lindblad*, *J. L. Widell*, *Olof Olsson*, *O. Bergqvist*, *J. Nilsson* i Malmö, *E. J. G. Rosén*, *N. J. M. Svensson* i Kompermåla, *E. A. Lundell*, *C. I. Asplund* och *P. A. Bergström*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *C. R. Jansson* i Falun, *P. Nilsson* i Bonarp, *S. Bengtsson* i Norup, *L. J. Carlsson-Frosterud*, *P. M. Olsson* i Blädinge, *A. Å:son Törnkvist* i Karlskrona, *B. F:son Holmgren*, *J. Olofsson* i Digernäs, *O. Nilsson* i Örebro, *G. Strindlund* och *F. W. Sandwall*.

Reservation

av herr *Holmgren*, vilken ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till den i ämnet väckta motionen.
